

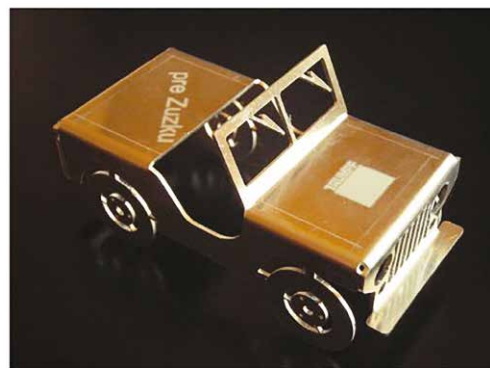

Jana Kapelová: Volný pracovný čas, 2011 – 2013, participatívny projekt. Foto: Michal Moravčík. Dostupné na <https://secondaryarchive.org/artists/jana-kapelova/>

voľný pracovný čas: 2

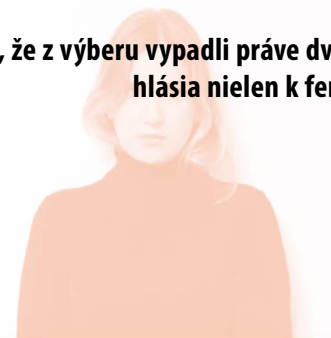
zamestnanie: technik
 autor: chcel zostať v anonymite, *1980
 výstup VPC: hračky z kovu
 rok: od 2008

výpoveď autora: Pracujem ako technik. Mojou náplňou práce je navrhnuť v softvéri obrisy súčiastok vyrábaných našou firmou a vytvoriť rezný program, ktorý ich laserom vyreže do plechu. Vo voľnom čase si navrhujem malé predmety (darčeky pre moju manželku a priateľov), ktoré sú jednoduché na realizáciu a prenos. Do niektorých som zapojil aj svojich kolegov, ktorí zdokonalili mnou navrhnuté tvary. Takýmto spôsobom sme vytvorili i model auta, ktorý sa ujal ako suveníru našej firmy na nitrianskom veľtrhu. Priznám sa, že som sa trochu obával, keď sa šéf spýtal odkiaľ má vlastne naša firma takýto prezent.

Lenka Kukurová v rozhovore s Janou Geržovou

„Je škoda, že z výberu vypadli práve dve autorky, ktoré sa dlhodobo hlásia nielen k feminizmu, ale aj k aktivizmu.“

Jana Geržová: Vo svojej kurátorskej praxi i výskumnej činnosti dlhodobo skúmate možnosti čítania diel domácich autoriek a autorov prostredníctvom rodovej optiky. V apríli tohto roka bola sprístupnená internetová platforma Secondary Archive, medzinárodný projekt, ktorý je významným príspevkom k zviditeľňovaniu tvorby žien-umelkýň z krajín Vyšehradskej štvorky, Slovensko reprezentuje 39 umelkýň. I keď ide o archív, najpočetnejšie sú zastúpené najmladšie autorky. O čom by mohla vypovedať táto prevrátená optika? Nevytvára sa nezámerne dojem, že skutočná história žien-umelkýň sa začína písať až po páde režimu?

Lenka Kukurová: Pri pohľade na rozličné dokumentačné iniciatívy v oblasti umenia je zrejme, že tézy o objektívnych a univerzálnych dejinách umenia neplatia a nikdy neplatili. Toto východisko tvorí aj základ projektu Secondary Archive, ktorý si dal za úlohu zviditeľniť ženy v umení strednej Európy. I pri vytváraní tohto archívu však zohral svoju rolu súbor osobných preferencií a rozhodnutí. Kritériá výberu umelkýň nie sú na stránke uvedené a boli zrejme pre každú krajinu špecifické. Zverejnenie kritérií pri podobných projektoch zvyčajne pomáha obhájitelnosti výberu. Je zrejme, že v tomto prípade je väčšia časť materiálu zameraná na súčasné umelkyne. Spracovanie starších dejín umenia a dopísanie umeleckej „herstory“ na Slovensku tak stále ostáva výzvou (vrátane nového pohľadu na tvorbu umelkýň činných v reálnom socializme). Secondary Archive je napriek tomu vydarený projekt, ktorý ďalej etabluje rodovú perspektívu v umení a ktorý v našom prostredí veľmi vítam. Ak sa pozeráme na umenie rodovou a feministickou optikou, je namieste upriamiť pozornosť aj na mechanizmy, za akých projekt vznikol. Sama som bola do projektu prizvaná, svoju účasť som však, bohužiaľ, musela odmietnuť z dôvodu veľmi nízkeho honoráru, i keď ma projekt zaujíma. Práca v oblasti umeleckej teórie je u nás dlhodobo podhodnotená, aj to je zrejme jeden z dôvodov, prečo sa jej venujú najmä ženy. Téma neplatenej alebo slaboplatenej práce je jednou

z aktuálnych feministických tém (venuje sa jej česká iniciatíva Feministických umeleckých inštitúcií a na Slovensku mechanizmy umeleckej prevádzky vo svojej tvorbe tematizuje Jana Kapelová). Túto komplexnú otázku je možné vyriešiť len spoločným tlakom na zmeny v kultúrnej politike vrátane grantových projektov. Mali by sme sa vyhnúť situácii, že v umení budú pôsobiť len ľudia, ktorí si to môžu finančne dovoliť, alebo tí, ktorí sa zmieria so sebavykorisťovaním.

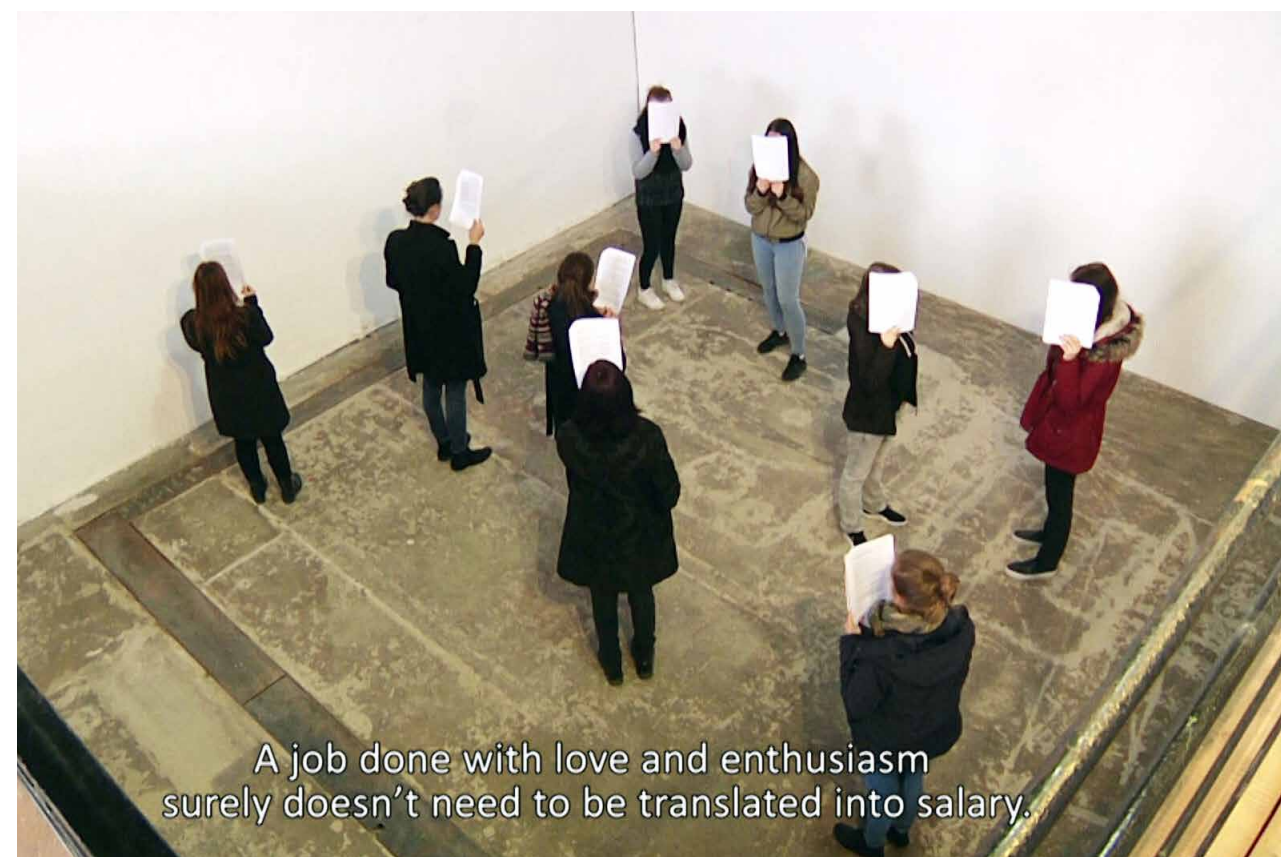
Jana Geržová: *Jedno z kľúčových hesiel projektu sa viaže na deklarovajúcu potrebu „prerozprávať históriu žien prostredníctvom rodovej optiky“. Ako čítate skutočnosť, že feministické autorky Anna Daučíková (1950) a Eva Filová (1968), ktoré na Slovensku zásadným spôsobom formovali povedomie o tom, že umenie nie je rodovo neutrálne, nie sú do databázy zaradené?*

Lenka Kukurová: Hoci rodový pohľad na umenie sa v priebehu posledného desaťročia ustálil aj na slovenskej umeleckej scéne, stále neplatí, že je bežný. Ešte menej to platí priamo o feministickom pohľade. Je škoda, že z výberu vypadli práve tieto dve autorky, ktoré sa dlhodobo hlásia nielen k feminizmu, ale aj k aktivistickému prístupu. Anna Daučíková vo svojej tvorbe už od deväťdesiatych rokov 20. storočia kritizuje heteronormativitu, Eva Filová zasa už začiatkom nultých rokov tematizovala obmedzenia interrupcií a mocenský vplyv cirkvi. Tejto téme sa venoval aj Maroš Rovňák alebo Mária Čorejová. Ak by bol archív zameraný priamo na feministické umenie a s ním spojené témy, jeho podoba by bola iná. Ak je však cieľom doplniť históriu žien-umelkýň v strednej a východnej Európe, je to dostatočne všeobecné na to, aby projekt svoj cieľ splnil. V rámci aktuálnej neutešenej vyšehradskej reality týkajúcej sa feminizmu, keď sú napádané základné práva žien rozhodovať o svojom tele, však projekt pôsobí priveľmi akademicky a odpolitizovane.

Jana Geržová: *Jednotlivé autorky sú zvyčajne predstavené textom napísaným niektorou z kritičiek a kurátoriek, ktoré na projekte spolupracovali. Nejde však o kunsthistorický text analyzujúci ich tvorbu, ale de facto o prepis rozhovoru. Odpovede týkajúce sa postoja k feminizmu sa pohybujú v širokej škále od vedomej angažovanosti cez neutrálne postoje až po vyslovene antifeministické. Aký obraz o akceptácii feminizmu na Slovensku a v Česku, respektíve o jeho dynamike vo vzťahu k jednotlivým generáčnym vrstvám, sa dá zo získaného materiálu vyčítať?*

Lenka Kukurová: Archív má veľmi heterogénny charakter. Okrem umelkýň, ktoré feminizmus odmietajú alebo sa s ním stotožňujú, sú zastúpené aj autorky, ktoré sa k nemu vôbec nevyjadrujú. Do výberu sa tak dostali aj umelkyne, ktoré nemajú s feminizmom nič spoločné. Rodová optika sa tak často obmedzuje len na fakt, že sú reprezentované ženy. To je, samozrejme, vítané gesto, no nie som si istá, či je ešte primerané súčasnej dobe. Ja osobne vnímam feminizmus ako svetonázor a zároveň politickú prax. Z toho dôvodu by som do projektu nezaradila umelkyne, ktoré sa vyhraňujú voči rodovej optike, pripadá mi to kontraproduktívne. Z prepisov rozhovorov je tiež zrejme, že niektoré slovenské, ale i české umelkyne nie sú zorientované v rozdieloch medzi ženským, rodovým, feministickým či femininým. Niektoré respondentky sa pohybujú v „bezpečnom“ svete umenia a unikajú im spoločenské súvislosti života v patriarcháte. Obzvlášť ma teší každá zmienka o historickom rozmere boja za ženské práva a jeho kontinuitu. To je v prípade feministického archívu veľmi dôležitý moment. Zo zozbieraného materiálu nedokážem vyčítať zovšeobecnenie o vzťahu rozličných generácií umelkýň k rodovým otázkam. Skôr vidím rozdiel medzi umelkyňami rozličných generácií, ktorých tvorba je orientovaná na politické otázky, a medzi umelkyňami, ktoré sa týmto témam primárne nevenujú. Pevne verím, že negatívne vymedzovanie sa voči feminizmu u najmladšej generácie autoriek už nie je v kurze, čo je možné vyčítať z väčšiny rozhovorov. Ako vždy pri podobných iniciatívach, pre niektoré umelkyne to môže byť prvý kontakt s otázkami feminizmu, čo je napokon skvelé.

Mgr. Lenka Kukurová, PhD., je kurátorka, umelecká kritička a aktivistka. Venuje sa skúmaniu politického umenia a umeleckého aktivizmu. Organizovala niekoľko rozsiahlych skupinových výstav orientovaných na aktuálne spoločenské témy, ako napríklad utečenecká kríza (Kunsthalle Bratislava; Galerie NTK, Praha), kritika praxe odoberania detí z rómskych rodín (Ministerstvo kultúry, Praha), národná identita (Honorárny konzulát SR, Lipsko), feminizmus (FEM(INIST) FATALE, Kunsthalle LAB, Bratislava). V roku 2013 publikovala v časopise *Glosolália* dve štúdie: *Feminizmus v slovenskom umení (1989 – 2004)* a *Feminizmus v slovenskom umení (1989 – 2004)*. Spolupracuje s neziskovými organizáciami zameranými na ľudské práva a ekológiu. Od roku 2013 pôsobí ako spolukurátorka pražskej Galerie Artwall, ktorá je umiestnená vo verejnom priestore a špecializuje sa na politické umenie. Žije v Nemecku.
kukurova@seznam.cz

A job done with love and enthusiasm
surely doesn't need to be translated into salary.

Jana Kapelová: Nylonové súvislosti, 2017, participatívny projekt, videoperformancia, 15'52". Dostupné na <https://secondaryarchive.org/artists/jana-kapelova/>